

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Tavoitteet ovat kannatettavia. Ehdotettu ratkaisu saattaa helpottaa ulkomaalaisen henkilön ja alaikäisen asiointia Opetushallituksen sähköisissä palveluissa. Digitaalisten lompakoiden yhteentoimivuus on varmistettava.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyydestä

Digitaalinen henkilöllisyystodistus on hyvä lisä muihin tunnistamistapoihin. Esimerkiksi kaikilla alaikäisillä ei kuitenkaan välttämättä ole mahdollisuutta

hankkia maksullista välinettä.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Henkilötunnuksen saanti etärekisteröinnin kautta on sidottu tunnistusvälineen (digitaalisen asiointivälineen) käyttöönottoon, mikä tarkoittaa sitä, että ulkomaiselta henkilöltä edellytetään maksullisen välineen käyttöönottoa jo esimerkiksi koulutukseen hakeutumisen alkuvaiheessa, jolloin pääsystä Suomeen ei ole vielä varmuutta. Jos asiointiväline olisi maksuton, todennäköisesti useampi ulkomaalainen hakija tekisi etärekisteröitymisen jo ennen hakemista koulutukseen.

Opetushallitukselle olisi hyötyä myös jo vain siitä, että henkilöllä olisi etärekisteröinnin kautta saatu pysyvä henkilötunnus. Esimerkiksi ulkomailta

saapuvat lapset on nykytilassa lisättävä valtakunnallisiin tietovarantoihin oppijanumerolla ja päivitettävä oppijoille henkilötunnus manuaaliprosessilla

jälkikäteen. Siksi henkilötunnuksen saanti etärekisteröinnin kautta olisi Opetushallituksen näkökulmasta hyvä pitää erillään digitaalisen

asiointivälineen saannista.

Virkailijoiden manuaalisen työmäärä säilyy ennallaan niiden ulkomaalaisten oppijoiden osalta, jotka eivät tee etärekisteröintiä ennen kuin heidät lisätään

valtakunnallisiin tietovarantoihin tai ennen kuin he hakevat koulutukseen opintopolku.fi:n kautta.

Huomioitavaa on myös se, ettei etärekisteröinti ja digitaalinen asiointiväline ole kaikkien ulkomaalaisten saatavilla, joten ratkaisu ei ole kaikille

yhdenvertainen.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

Epäselvää on, voiko luonnollisen henkilön tunnistevälinettä hyödyntää Opetushallituksen sähköisissä palveluissa.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

Ei kommentoitavaa.

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

Digi- ja väestötietoviraston tulisi vielä tarkistaa, että vastuut tietojen luovutuksesta kolmansille osapuolille ovat riittävän selkeästi määritelty EU:n

yleisen tietosuojasetuksen (2016/679) näkökulmasta, erityisesti silloin, kun aktiivinen toimija asiointipalvelussa on alaikäinen.

Lokitusta ei ole kuvattu säädösehdotuksissa, jolloin palveluntarjoajan ratkaistavaksi jää, miten lokitus toteutetaan ja esitetään kansalaisille.

Suostumusten hallintaa ei ole kuvattu säädösehdotuksessa kovin tarkalla tasolla.

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

Ei kommentoivaa.

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

Ei kommentoivaa.

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

Ei kommentoivaa.

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

Ei kommentoivaa.

Kommentit esityksen perustulakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

Ei kommentoivaa.

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

Ei kommentoivaa.

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

Ei kommentoivaa.

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

Digitaalinen henkilöllisyystodistus tuo yhden tavan lisää tunnistautua, mikä saattaa lisätä tunnistautumisten lukumääriä. Varsinkin ulkomaalaisille

henkilöille tulee mahdolliseksi tunnistautua jo nykyistä aiemmassa vaiheessa.

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

Opetushallitus aikoo tämänhetkisten suunnitelmien mukaan jatkossakin hyödyntämään suomi.fi-tunnistuksenvälityspalvelua, jolloin digitaalinen

henkilöllisyystodistus olisi tarjolla yhtenä uutena tunnistusvälineenä, eikä välttämättä aiheuttaisi sen enempää muutoksia Opetushallituksen

palveluihin. Tarkempaa arviota ei kuitenkaan ole mahdollista tehdä ilman tarkempia tietoja siitä, miten esimerkiksi toimintamalliin tulevat muutokset

toteutettaisiin.

Etärekisteröinnin myötä taustapalveluun (oppijanumerorekisteri) tulisi tallennettavaksi uusia tietokenttiä, joita Opetushallituksen asiointipalvelujen

tulisi rajapintakyselyillä mahdollisesti voida kysellä.

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Etärekisteröinnistä ja alaikäisten tunnistamisesta seurannee Opetushallitukselle asiakasneuvonnan ja viestinnän tarvetta.

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

Ei kommentoitavaa.

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

Opetushallituksen toimintaan hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt muutokset vaikuttavat siltä osin, että ne parantavat ulkomaalaisten hakijoiden yksilöintimahdollisuuksia (henkilötunnuksen saanti aiemmin etärekisteröinnin kautta) ja antavat ulkomaalaisille hakijoille mahdollisuuden ottaa tunnistautumista vaativat asiointipalvelut käyttöönsä (digitaalinen asiointiväline). Alaikäisten oppijoiden osalta esitetyt ratkaisut parantavat

nykytilannetta jonkin verran, mutta asettavat oppijat myös eriarvoiseen asemaan.

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisuilla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

Neuvontaan ja viestintään liittyvä lisätyö olisi käyttöönottovaiheessa arviolta 2 htv, ylläpitovaiheessa arviolta 0,5 htv. Lisäksi oppijanumerorekisteriin on

tarve tallentaa uusia tietokenttiä sekä tehdä muita välttämättömiä muutoksia. Myös asiointipalveluihin on mahdollisesti tehtävä muutoksia.

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

Ei kommentoitavaa.

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

Alaikäisten ja ulkomaalaisten osalta suunnitelmat eivät täysin vastaa Opetushallituksen tarpeeseen mutta parantavat nykytilannetta.

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

Ei kommentoitavaa.

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

Ei kommentoitavaa.

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

Ei kommentoitavaa.

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

Ei kommentoitavaa.

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

Ei kommentoitavaa.

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

Ei kommentoitavaa.

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Ei kommentoitavaa.

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

Vaikuttaa siltä, että digitaalinen henkilöllisyystodistus lisää alaikäisten mahdollisuutta asioida eri digitaalisissa palveluissa ja samalla myös vastuuta

hallita omaa sähköistä identiteettiään.

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen voi saada käyttöönsä myös alle 15-vuotias poliisiviranomaiselta huoltajien suostumuksella. Koska digitaalisen

henkilöllisyystodistuksen saaminen edellyttää passia tai henkilökorttia sekä huoltajien suostumusta, kaikki alaikäiset eivät ole yhdenvertaisessa asemassa

todistuksen hankkimisen suhteen.

Kuten selvityksessä sanotaan, digitaalista henkilöllisyystodistusta ja asiointipalvelua hyödyntäviltä palveluntarjoajilta voidaan edellyttää kykyä

tarkistaa henkilön ikä ja suhteuttaa asiointia suhteessa tähän. Tämä voi aiheuttaa kehittämistarpeita asiointipalveluihin.

Lisäksi alle 15-vuotiaiden osalta pitäisi pohtia, miten huoltajien suostumuksenhallinta huolehditaan, kun alaikäiset käyttävät digitaalista

henkilöllisyystodistusta eri palveluntarjoajilla. Voisiko esimerkiksi suomi.fi - valtuuksia hyödyntää? Valtakunnallinen suostumustenhallintaratkaisu voisi

olla hyödyllinen.

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

Henkilön yksilöinti ja ulkomaalaisen tunnistusvälineen käyttöönotto parantavat ulkomaalaisten asiointia suomalaisten viranomaisten kanssa, mm.

seuraavissa prosesseissa: hakeminen tunnistautuneena, opiskelupaikan vastaanotto.

Onko tietoturvaluutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

Esityksessä mainitaan, että tarkoitus on noudattaa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 4 luvun mukaisia

tietoturvaluusvaatimuksia. Tietosuojan osalta arvioidaan oikein, että EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 35 artiklan mukaiselle

vaikutustenarvioinnille (DPIA) tulee luultavasti tarve, kun tekniset suunnitelmat ja käyttömallit tarkentuvat.

Muut kommentit

Epäselväksi jää yhteispalvelun rooli neuvonta- ja tukitehtävien tarjoajana (hallituksen esitysluonnoksen 69 i §) suhteessa esimerkiksi Opetushallituksen

neuvontaan, voisiko Opetushallitus ohjata tietyn tyyppiset kysymykset yhteispalveluun?

Saari Heidi
Opetushallitus